

Budizam

Po broju sledbenika, rasprostranjenosti i društveno-kulturnom uticaju, budizam spada u red vodećih svjetskih religija. Premda je to istočnjačka religija, ona postaje sve popularnija i uticajnija u zapadnom svijetu. Po svom učenju je jedinstvena, iako ima mnogo dodirnih tačaka sa hinduizmom jer sadrži karmu (etika uzroka i posljedice), maju (ovaj svijet je samo iluzija) i samsaru (ciklus reinkarnacije). Budisti vjeruju da je u životu krajnji cilj postizanje prosvjetljenja.

Utemeljitelj budizma, Sidarta Gautama, rođen je u indijskoj kraljevskoj porodici oko 600. godine prije n.e. Živio je u izobilju skoro bez doticaja sa spoljnim svijetom jer su njegovi roditelji željeli da ga sklone od religijskih uticaja i zaštite od bola i patnje. Ipak, Sidarta nije dugo ostao u svom zaklonu. Kada je izašao iz palate da obiđe svoje podanike ugledao je iz kočije starca, bolesnog čovjeka, leš u raspadanju i asketu. Potresen ovim prizorima, ali i zadivljen asketinom smirenošću, odlučio je da se i sam zamonaši. Napustio je život izobilja i posvetio se traženju prosvjetljenja kroz isposništvo, izvještivši se u tehnikama samoumrtnjavanja i meditacije. S vremenom je postao vođa monaha sa kojima je skitao. Sidartin asketizam kulminirao je u jednom događaju koji mu je preokrenuo život. Naime, kada ga je izglednjelog i oslabljenog ugledala jedna seoska djevojka, pružila mu je činiju sultiljaša koju je on prihvatio. Sidarta je posle pronašao drvo smokve (koje se naziva i bodi drvo) i sjeo ispod njega da bi meditirao sve dok ne postigne prosvjetljenje ili ne umre. Uprkos agoniji i iskušenjima, posle 49 dana doživio je prosvjetljenje, zbog čega je postao poznat kao „prosvećeni“ ili Buda. Nova saznanja počeo je da dijeli sa svojom monaškom sabraćom među kojima je već imao veliki uticaj. Petorica njih postali su njegovi prvi učenici.

Do kakvog je saznanja došao Sidarta? Prosvjetljenje je pronalazjenje „srednjeg puta“ koji nije niti neumjereno udovoljavanje sebi, niti samoumravljanje. Pored toga, otkrio je i nešto što će postati poznato kao „četiri plemenite istine“:

1. živjeti znači patiti (duka);
2. patnju izaziva žudnja (tanha ili vezanost);
3. čovjek može da izbjegne patnju ako se oslobodi svake vezanosti;
4. takvo stanje se postiže slijeđenjem plemenitog osmostrukog puta.

Osmostruki put podrazumijeva ispravno razumijevanje, ispravnu namjeru, ispravan govor, ispravno djelovanje, ispravno življenje (monaštvo), ispravan napor (usmjeravanje energije), ispravnu svjesnost (meditacija) i ispravnu koncentraciju (usredsređenost). Budina učenja sabrana su u Tripitaku ili „tri korpe“.

Pored ovih učenja uključena su i ona koja nalazimo u hinduizmu a to su karma, maja i spoznaja stvarnosti kroz panteizam. Budizam takođe ima razrađenu teologiju o božanstvima i uzvišenim bićima. Poput hinduizma, i budizam ima nejasan pogled na Boga. Neke frakcije u ovoj religiji s pravom mogu da se nazovu ateističkim, dok druge mogu da se nazovu panteističkim, a treće, kao npr. budizam čiste zemlje, teističkim. Međutim, klasični budizam ne govori o postojanju savršenog bića i zato može da se smatra ateističkim.

Savremeni budizam je bitno drugačiji. Uopšteno može da se podijeli na teravadu (malo vozilo) i mahajanu (veliko vozilo). Teravada je monaški pravac u kome su krajnje prosvjetljenje i nirvana rezervisani za monahe, dok je u mahajani taj cilj dostupan i laicima, tj. običnim ljudima. U tim dvjema kategorijama nalazimo mnoštvo pravaca kao što su tendai, vadžrajana, ničiren, šingon, čista zemlja, zen, rjobu itd. Oni koji žele da se upoznaju sa budizmom treba da imaju na umu da proučavanje klasičnog budizma ne znači i automatsko poznavanje neke od njegovih škola.

Buda nikad sebe nije smatrao bogom ili vrstom božanskog

bića. Sebe je vidio kao nekoga ko pokazuje put ostalima. Tek posle smrti dobio je status božanstva među jednim dijelom svojih sledbenika.

Do Sidartine smrti budizam je postao najuticajnija religija u Indiji. Trista godina kasnije proširio se na veći dio azijskog kontinenta. Spisi i izreke koji se pripisuju Budi napisani su *četiristo godina* posle njegove smrti.

U budizmu grijeh se uopšteno smatra neznanjem. I dok se na grijeh gleda kao na „moralnu grešku“, kontekst za shvatanje dobra i zla je moralno neutralan. Karma je prirodna ravnoteža koja nema ličnu pozadinu. Pošto priroda nije moralna, ni karma nije moralni kod, pa tako ni grijeh u krajnjoj liniji nije nemoralan. Po tom shvatanju, može se reći da ljudska greška nije moralni problem pošto ona nije lične prirode, pa samim tim ne postoji ni ogrešenje o drugu osobu. Posljedice ovakvog stava su pogubne. Za budiste grijeh je nešto poput pogrešnog koraka, a ne prestup protiv Boga i Zakona održivosti života.

U budizmu se, dakle, grijeh smatra neličnom greškom koja se može ispraviti. Za budiste postoji samo život po etičkim načelima i meditativna molitva uzvišenim bićima ne bi li se doseglo prosvjetljenje i nirvana. Čovjek najčešće mora da prođe kroz brojne reinkarnacije da bi otplatio karmički dug. Za prave budiste religija je filozofija morala i etike uvijena u stil života koji podrazumijeva odricanje sopstvenog ega. Stvarnost nije lična i nema interpersonalnu važnost, pa isključuje ljubav. U budizmu nije samo Bog iluzija. Samim tim što se grijeh definiše kao greška koja nema veze sa moralom, tako se i sva materijalna stvarnost otpisuje kao maja (iluzija), pa i sam čovjek gubi svoje ja. Čovjekova ličnost postaje iluzija.

Kada je bio upitan o postanku svijeta, i ko je stvorio sve što postoji, Buda je začutao zato što u budizmu ne postoji početak i kraj, već samo beskonačan krug rađanja i smrti. Čovjek ovdje ne može a da se ne zapita kakvo nas je to Biće stvorilo da živimo život prepun patnje i bola, u beskonačnom krugu ponavljanog umiranja i rađanja. Zar se ne bi svako zapitao da li to ima

ikakvog smisla.

Budizam uči da je nirvana najviše, čisto stanje postojanja koje pojedinac može da dosegne. Nirvana odbacuje racionalno objašnjenje i logičan poredak pa se ne može naučiti, već samo doživjeti.

Svaki čovjek teži savršenstvu, ima smjer ka posebnom cilju, jer u sebi ima taj obrazac koji je utkan u samu srž njegovog bića, što je odraz Božjeg obličja u njemu. Zato se upravo u svakom čovjeku i stvara ova potpuno normalna i skoro nasušna potreba da uzrasta i napreduje da bi dostigao taj cilj ispunjenja. Međutim, da li se ovaj cilj ostvaruje samo na slijepo, na znajući kuda se ili ka čemu se ide?

Budizam, kao i svaka druga religija na svijetu, ima zapravo već unaprijed određen duhovni cilj ka kome se meditant/praktikant kreće. Taj cilj je usklađen sa čitavim korpusom znanja i učenja tog religijskog sistema. U budizmu ovaj cilj se postiže ukidanjem samsare (ciklusa patnje) i karme i dostizanje šunjate koja je na poseban način shvaćena praznina (ne kao obična praznina bez ičega, već kao neka vrsta ispražnjenosti od svega, posebno želja, koje se smatraju nekom vrstom uzroka karme). Ako malo dublje analiziramo ovaj cilj, koji se još naziva i nirvanom, vidimo da je ta nadsvijest koja se budizmom postiže, još uvijek u nivou individualnog, a apsolut koji pojedinac treba da dostigne je bezličan, i podsjeća na neko utruće i zaustavljanje uma.

Budista savršenstvo zapravo doživljava kao gubljenje sebe u nečemu bezličnom ispražnjenjem od svega.

Postoje fundamentalne razlike u poimanju savršenstva kod hrišćana i kod budista. Mada naizgled, budistička filozofija (kao i mnoge druge ne-teističke filozofije istoka, kao što su zen ili taoizam) života po spoljašnjoj formi podsjeća na skromnost i uzdržanje hrišćanina, sasvim je drugi uzrok i način kao i sredstva koji se koriste za postizanje vrline.

Prije svega, budizam nema perspektivu iskrenog pokajanja i dubine spoznaje svog osnovnog problema: stanja grijeha koji

se ogleda u samozadovoljnom i gordom biću koje teži egoizmu. Za razliku od hrišćanstva, budizam sve ove karakteristike palog čovjekovog bića tretira na jedan potpuno drugačiji način amoralnosti i prevazilaženja protivrječnosti i patnje kao posljedice iluzije uma ili maje. Budizam kroz spoljašnju formu poslušnosti, i kroz meditacije kojima se osvješćuju forme misli i želja, pokušava da čovjeku objasni porive koje čovjek u meditaciji sagledava kao posledično-uzročni krug želje i misli i na taj način ih shvata i od njih se „oslobađa“. To je zapravo problem „skrivena gordosti“ koja je poput sjenke, apsolutno neprimjetna i podmukla, i koja prati sva naša djela. Ta gordost, ili u budizmu ego koji sam sebe vječito projektuje, ne može biti pobijeđen i anuliran sopstvenom silom i sopstvenom snagom. On je uvijek tu: kada meditant pokuša da ga uhvati u dubini ćutanja i tišine, pronasavši u sebi uzrok neke želje, on (ego) se ustremiljuje na tu želju i „ubija“ je. Zapravo on na sebe preuzima sve moguće uloge revnosnog meditanta, čovjeka koji uzrasta u vrlini, ali u suštini, samo je maskiran i bježi lažnu bitku protiv samoga sebe, ostavljajući razum u zabludi da nešto postiže. Taj ego, ili tu gordost, čovjek sam po sebi ne može pobijediti. Niti našim sopstvenim trudom, niti nekakvim sredstvom ili učiteljom ili tehnikom spolja. Ta najlukavija od svih lukavih osobina kod čovjeka, je upravo gordost koja je zasjela na „presto našeg srca“ i čini sve da na tom „prestolu“ i ostane, a mi je nažalost nismo svjesni, i ukoliko smo je i svjesni, ostaje nam samo da je posmatramo, dok nemamo nikakvo sredstvo dovoljno jako da joj se suprotstavimo. Neki budisti spolja gledano mogu zaista uzrasti zavidno u vrlini. Mogu imati i dobra djela. Ali izboriti se sa ovom sveprožimajućom silom samsare (kako bi rekli budisti) ili grijeha (kako bi rekli hrišćani) može samo i jedino Bog. I to onaj koji je čovjeka i stvorio.

Postoji priča kada je Buda meditirao pod baobab drvetom i imao napad maje, iluzije koja je uzela obličje mitskog demona, demon je pred Budinim nepokretnim umom pokleknuo i otišao, jer ga nije uznemirio. Ali - da li je otišao? Sudeći po onome šta

Biblija govori o duhovnom svijetu, o suptilnim demonskim obmanama, koji koriste našu palu prirodu i strasti, oni se znaju veoma često povući ostavljajući čovjeka u ubjeđenju da je pobijedio, ne bi li mu prišli još skrovitije, još perfidnije i konačno ga „dokrajčili“ u uljuljkanosti iluzijom da je „slobodan“. Da li je zaista taj ego koji je izvršio napad na Budu bio pobijeden, ili se prikrio u filozofiranju o amoralnosti i iluziji?

Sam po sebi čovjek se ne može osloboditi grijeha i patnje, niti dostići ni u kakvo stanje oslobođenja, jer je čovjek upravo rob prije svega ovom najvećem neprijatelju u sebi: paloj prirodi, egu ili maji ili gordosti, kako god ga ljudi nazivali. Koliko god to poricali, izvrđavali realnost na koju ukazuje Božja Riječ, ili zanemarivali Božje rješenje kroz Plan spasenja, negirali samog Tvorca i Spasitelja putem različitih filozofija života, samodovoljnosti i sl., time nećemo promijeniti ni stvarnost ni Božji plan koji otvara pred nama samo dvije opcije: vječni život ili vječnu smrt.

Odakle zapravo budizam potiče?

Moderni budizam možemo bolje shvatiti ako pogledamo literaturu poznatog budističkog monaha Kelsang Gjatsoa. Budizam je samo vrsta hinduizma, koncentrisana na čovjeka, Budu. Buda znači probuđeni ili prosvijetljeni. Učenja Bude nazivaju se dharna, ili zaštita. Po učenju budizma, Buda je na zahtev Brame i Indre započeo sa dharmama. Brama je bog stvoritelj i dio je trija Brama, Višnu, Šiva, ili Trimurtija. Indra je bog hinduizma koji je gospodar neba, kralj bogova, bog rata i vremena (vremenskih prilika). I to je opšte poznato. Ako konsultujemo disciplinu koja se zove komparativna religija, za Indru se može reći da je bliži „rođak“ grčkog Zeusa ili rimskog Jupitera.

Budisti vjeruju u Budu. I tu vjeru ispoljavaju praktikovanjem dharmi. A praktikovanjem dharmi žele da postignu trajno oslobođenje od patnje ovog života i bezbrojnih budućih života. Dharna je dakle zaštita od patnje ovog i bezbrojnih života. Budizam je vjerovanje u čovjeka, smrtnog čovjeka, ne u Boga. Budizam zagovara reinkarnaciju. Postignuće trajnog oslobođenja

od patnje zavisi o našem trudu u dharma praksi, koja zavisi o snažnoj želji za praktikovanjem dharme, koja pak zavisi o dubokoj vjeri u Budu.

Međutim, patnje ima u svakom području. Kad se ponovno rodimo kao ljudsko biće, moramo proživljavati ljudsku patnju, kad se ponovno rodimo kao životinja, moramo proživljavati patnju životinje, a kad se ponovno rodimo kao biće pakla, moramo proživljavati patnju bića pakla. Razmišljanjem o ovome, doći ćemo do spoznaje kako nije dovoljno proživljavati samo privremenu slobodu od neke određene patnje; sigurno nam je potrebno postići trajno oslobođenje od patnji ovog života i svih bezbrojnih budućih života.

Budizam vjeruje u čovjeka, i čak bezbroj života nakon ovog. Biblijska vjera uči da nema života posle smrti, do Isusovog dolaska. Dakle, u osnovi ove dvije religije su suprotne, jer se budizam u svojoj osnovi razvio iz paganizma.

Budisti takođe upražnjavaju meditaciju, a cilj je postizanje nirvane. Šta je nirvana?

U budističkoj religiji i filozofiji: 'ugasnuće', stanje vječitog i blaženog mira koje se nalazi s one strane svijeta svijesti i individualnog življenja. Do ovoga stanja za kojim prosveteni budista teži kao za najvišom i krajnjom svrhom, dolazi sa potpunim ugasnućem svoga 'ja' i volje za životom, tj. potpunim oslobađanjem duha od materije.

Nirvana je mir s one strane svijesti. Tačnije, ako neko hoće mir, ne treba biti u stanju svijesti. Nasuprot tome, biblijski Bog od čovjeka želi da svjesno razvija svoj karakter. Bog želi da čovjek ima mir, ali da to svjesno postigne u svom Spasitelju.

Ali da se vratimo porijeklu istočnjačkih božanstava. U Enciklopediji Britanika čitamo da je Indra sličan rimskom Jupiteru. A Jupiter je bog sunca. Indra je vrhovni bog hinduizma, koga su kasnije potisnula navedena trojica (Brama, Višnu i Šiva). Jupiter i Indra su isto. Shodno tome, Buda će koristiti solarni znak iz hinduizma, i na statuama je prikazivan takođe sa solarnim znakom, poznatim kao 'svastika'.

Džon Sebastijan Marlov Vard, mason na visokoj poziciji, koji se posvetio tim temama, jasno konstatuje: „To je znak života, a nesumnjivo se smatra i solarnim znakom.“

Dakle, Indra i Jupiter su isto božanstvo. Jupiter je vrhovni bog drevnog Rima, i bog sunca. A na kipovima Bude nalazimo solarni znak, svastiku. A jedan od bogova koji zahtijeva da Buda krene sa dharmom, je ekvivalent solarnom bogu Jupiteru. I taj isti Buda se prikazuje sa solarnim znakom.

U svojoj srži, budizam je samo jedan ogranak vavilonskog paganizma i misticizma. I upravo to je najjači argument zbog koga treba odbaciti budizam.